

BOLONIJOS PROCESO ĮGYVENDINIMO PAŽANGA IR IŠŠŪKIAI

2014 m. spalio 2 d. vyko tarptautinė konferencija Bolonijos proceso įgyvendinimo tema. Renginyje pranešimus skaitė žymūs švietimo ekspertai iš užsienio, taip pat Lietuvos institucijų atstovai. Sveikinimo žodį tarė LR švietimo ir mokslo ministras dr. Dainius Pavalkis, apie Lietuvos pažangą įgyvendinant Bolonijos procesą kalbėjo viceministras dr. Rimantas Vaitkus. Renginyje sudomino per 100 svečių, atstovavusių aukštosios mokykloms bei kitoms susijusioms organizacijoms.

Bolonijos proceso ištakos – keturių šalių ministrų susitikimas 1998 m. Sorbonoje. Oficiali Bolonijos proceso pradžia – 1999-ieji, kuomet 29 Europos šalių švietimo ministrai pasirašė Bolonijos deklaraciją įsipareigodami koordinuoti nacionalinių pertvarkų veiksmus ir suteikdami joms bendrą tarptautiškumo dimensiją. Šiame dokumente įvardytas pagrindinis tikslas – sukurti bendrą Europos aukštojo mokslo erdvę. Deklaracija paskatino daugybės reformų, užtikrinančių aukštojo mokslo suderinamumą, palyginamumą, konkurencingumą įvairiose šalyse, įgyvendinimą.

Bolonijos proceso tikslų įgyvendinimo permainingas tapo iššūkiu tiek Lietuvos, tiek kitų šalių aukštajam mokslui, kadangi reikalauja įvairių lygmenų – šalių / regionų, aukštųjų mokyklų ir įvairių švietimo sričių organizacijų – sutartinio veikimo. Įgyvendinant reformas paaiškėjo, kad proceso įgyvendinimas susijęs ne tik su mobilumu, skaidrumu, palyginimu, aukštojo mokslo patrauklumu, bet ir su kokybės užtikrinimu, socialine dimensija, finansavimu ir aukštojo mokslo valdymu. Apie kontekstą bei įrankius minėtiems uždaviniams įvykdyti renginyje

PROGRESS AND CHALLENGES OF IMPLEMENTATION OF BOLOGNA PROCESS

The international conference regarding implementation of Bologna Process was held on 02 October 2014. The famous foreign education experts and representatives of the Lithuanian institutions made their presentations there. The participants were greeted by the Minister of Education and Science of the Republic of Lithuania, Dr. Dainius Pavalkis, while the Vice-Minister Dr. Rimantas Vaitkus spoke about the Lithuanian progress in implementation of Bologna Process. The event was of interest to more than 100 guests, who represented higher education schools and other related organizations.

The origins of the Bologna Process reach the meeting of ministers from four countries in 1998 in Sorbonne. The official beginning of the Bologna Process is 1999, when the ministers of education from 29 European countries signed Bologna Declaration, whereby they undertook to coordinate the actions of national transformations and try to provide them with common dimension of internationality. The core purpose defined in this document was to create common European Higher Education Area. The declaration induced implementation of numerous reforms, which secure compatibility, comparativeness and competitiveness of higher education in various countries.

The implementation changes of the goals of Bologna Process set challenges to the Lithuanian and foreign higher education as the conventional operation on various levels is required – from the countries/regions, higher education schools and various educational organizations. In the course of reforms' implementation it became evident that the process' implementation is related not only to mobility, transparency, comparison and attractiveness of higher education, but also to the quality

pranešimą skaitė vienas iš pagrindinių šių aukštojo mokslo reformų sumanytojų, taip pat Lisabonos pripažinimo konvencijos rengėjas p. Sjur Berganas, Europos Tarybos aukštojo mokslo departamento vadovas. Jis priminė dalyviams, kad Bolonijos procesas – tai visų pirma šalių vidinių aukštojo mokslo problemų bei būtinų reformų identifikavimas ir jų sprendimas platesniame, tarptautiniame kontekste. Anot pranešėjo, pagrindinės Bolonijos proceso struktūros, tokios kaip kvalifikacijų sąranga, kokybės užtikrinimas, kvalifikacijų pripažinimas ir skaidrumo įrankiai, jau yra sukurtos, todėl ateityje reikėtų daugiau dėmesio skirti jų teisingam veikimui ir vienodam prasmės suvokimui.

Lietuvos švietimo ir mokslo viceministras dr. Rimantas Vaitkus susirinkusiems svečiams bei pranešėjams pristatė Lietuvos žingsnius įgyvendinant Bolonijos proceso tikslus. Viceministras pristatė ir pakomentavo visų proceso nuostatų vykdymą šalyje ir atkreipė dėmesį į ateities siekinius.

Konferencijos dalyviai turėjo galimybę susipažinti su užsienio šalių kokybės užtikrinimo agentūrų praktika bei ateities išvalgomis. Šiomis temomis kalbėjo Austrijos kokybės agentūros direktorius, buvęs ENQA tinklo prezidentas dr. Achim Hopbach bei dr. Neil Casey, atstovavęs Jungtinės Karalystės aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo agentūrai. Dr. Achim Hopbach akcentavo europinės kokybės užtikrinimo sampratos išskirtinumą, pasižymintį studentų ir socialinių partnerių įtraukimu į procesą. Šis ir kiti kokybės užtikrinimo aspektai, kuriais remiasi Europa, yra nurodyti ESG (The Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area). Vis dėlto dr. Achim Hopbach patikino dalyvius, kad penkiolikos metų istorija rodo, jog šalys neartėja prie vienodos sistemos, tačiau pasirenka vienodus kokybės suvokimo principus ir standartus, bet jų konkretus įkūnėjimas yra skirtingas ir atitinka kiekvienos

assurance, social dimension, financing and management of higher education. One of the main movers of these reforms in higher education, preparer of Lisbon Recognition Convention, manager of the Department of Higher Education of the European Council. Mr. Sjur Bergan read the report on the context and tools used to carry out the aforementioned tasks during the event. He reminded the other participants that the Bologna Process serves first of all to identify the domestic problems of higher education and necessary reforms, and to solve them in wider, international context. According to the speaker, the main structures of Bologna Process (qualification framework, quality assurance, recognition of qualifications and transparency tools) have already been established, thus in the future bigger attention should be paid to their correct operation and the same perception of the meaning.

The Lithuanian Vice-Minister of Education and Science, Dr. Rimantas Vaitkus presented the steps undertaken by Lithuania to implement the goals of Bologna Process to the guests and speakers. The Vice-Minister commented in the implementation of all the process provisions in the country and draw attention to the future objectives.

The participants of the conference had an opportunity to get introduced to the practice of foreign quality assurance agencies and future insights. These were the topics discussed by the director of Austrian Quality Agency, former president of ENQA network, Dr. Achim Hopbach, and Dr. Neil Casey, who represented Quality Assurance Agency for Higher Education of the United Kingdom. Dr. Achim Hopbach stressed the uniqueness of the European concept of quality assurance as it includes students and social partners into the process. This and other quality assurance standards applicable in Europe are provided in ESG (The Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area). However, Dr. Achim Hopbach assured the

aukštojo mokslo sistemos realijas ir kintančius poreikius.

Studijų kokybės vertinimo centro direktoriaus pavaduotoja Aurelija Valeikienė išorinio kokybės užtikrinimo raidą Lietuvoje lygino su kitomis Europos šalimis. Buvo pastebėta, jog išorinio kokybės užtikrinimo sistemos kūrimas ir kaita koreliuoja su kitų Europos šalių aukštojo mokslo erdvės procesais, o Bolonijos proceso struktūrinės reformos – kokybės užtikrinimas, kvalifikacijų pripažinimas, kvalifikacijų sąrangos, skaidrumo instrumentai – vis labiau siejasi tarpusavyje. Pažymėta, kad nėra vienintelės kokybės sampratos, kuri būtų taikoma visose išorinio vertinimo procedūrose Lietuvoje, o keliami diversifikuoti tikslai – tiek atskaitomybės, tiek kokybės gerinimo, tiek studentų lūkesčių tenkinimo.

Studijų kokybės vertinimo centro direktoriaus pareigas einanti Nora Skaburskienė skaitė pranešimą apie aukštosiose mokyklose veikiančias vidinės kokybės užtikrinimo sistemas. Pranešėja rėmėsi informacija apie įvertintų Lietuvos aukštųjų mokyklų įdiegtas kokybės vadybos sistemas, supažindino su ekspertų išsakytomis pastabomis, pateikė siūlymų tobulinimui.

Taip pat konferencijoje paliesta šiuo metu itin aktuali kvalifikacijų sąrangos problema. Apie šiuos iššūkius savo šalies kontekste kalbėjo pranešėjas iš Airijos dr. Jim Murray, situaciją Lietuvoje aptarė Vytauto Didžiojo universiteto docentas dr. Vidmantas Tūtlys. Pažymėtina, kad Lietuvos kvalifikacijų sąranga yra dar palyginti ankstyvame etape. Šiuo metu nėra užpildytas kvalifikacijomis 5-asis LTKS lygmuo – į jį dairosi tiek profesinio mokymo įstaigos, tiek aukštosios mokyklos. Aukštojo mokslo kvalifikacijas liudijančiuose dokumentuose dar nėra daromi atitinkami įrašai apie atitiktį Lietuvos ir Europos kvalifikacijų sąrangoms. Kvalifikacijų sąrangos kaip

participants that the history of fifteen years shows that the countries are not approaching the same system. They simply choose same quality perception principles and standards. Meanwhile their particular implementation is different and responds to realia and changing needs of each higher education system.

The Deputy Director of the Centre for Quality Assessment in Higher Education, Mrs. Aurelija Valeikienė talked about development of external quality assurance in Lithuania in comparison to other European countries. It was noticed that the creation and changes of external quality assurance system correlate with the processes in other countries of the European Higher Education Area, while the structural reforms of Bologna Process – quality assurance, recognition of qualifications, qualification framework, and transparency tools – are getting more and more interrelated. It should be noted that there exists no single concept of quality that could be applied for all the external evaluation procedures in Lithuania. The diversified goals are set with regard to accountability, quality improvement and satisfaction of the students' expectations.

Director of the Centre for Quality Assessment in Higher Education, Mrs. Nora Skaburskienė made a presentation about internal quality assurance systems operating in higher education schools. The speaker used the information about the quality management systems implanted by estimated Lithuanian higher education schools, introduced to the remarks expressed by the experts, and presented suggestions for improvement.

Besides, the problem of qualification framework that is especially topical at present was mentioned in the conference. The Irish speaker, Dr. Jim Murray described these challenges encountered in his country, while the Lithuanian situation was discussed by the associate professor of Vytautas Magnus University, dr. Vidmantas Tūtlys. It should be noted that the Lithuanian qualification framework is

skaidrumą ir judumą palengvinantis instrumentas dar mažai žinomas ir naudojamas už švietimo sistemos ribų.

Renginyje nagrinėta jautri į studentą orientuotų studijų įgyvendinimo tema. Į šį aspektą pažvelgta iš dviejų pusių: studentų požiūrį dalyviams pateikė Lietuvos studentų sąjungos prezidentas Paulius Baltokas, taip pat pasisakė metodinių priemonių bei vadovėlių autorė, į studentą orientuotų studijų bei išskirtinės studijų proceso kokybės idėjų šalininkė iš JAV, Klemsono universiteto profesorė Linda B. Nilson. Pranešėja renginio dalyviams pristatė studijų modelį, kuomet studentas savarankiškai kontroliuoja studijavimo eigą: planavimą, stebėseną ir vertinimą. Ji teigia, kad tai daugiapakopis ir daugiadimensinis procesas, susidedantis iš metapažinimo, emocinės ir motyvacinės kontrolės bei fizinės aplinkos valdymo. Anot prof. Lindos B. Nilson, tokia savikontrolė ir atitinkamas elgesys sukuria prielaidas studijuoti efektyviai, dėstytojui nesunku praktiškai taikyti tokio modelio elementus, o rezultatai – tiek studijų, tiek studijavimo efektyvumo – labai ženklius.

Konferencijos svečių aktyviai uždavinėti klausimai ir diskusijų provokavimas rodo, kad Bolonijos proceso įgyvendinimo tema, nors ne kartą nagrinėta, yra vis dar aktuali. Analizuojant renginio vertinimo anketas pastebėta, kad išlieka praktinių patarimų ir gerosios praktikos pavyzdžių, kaip vykdyti Bolonijos proceso lemiamas užduotis, pristatymo poreikis. Šis poreikis diktuoja tolesnių konferencijų, seminarų bei mokymų temas, kurias nagrinėjant bus stengiamasi atsižvelgti į aukštųjų mokyklų bei kitų suinteresuotų institucijų atstovų išvalgas.

Renginys organizuotas pagal SKVC 2012 m. gegužės mėnesį pradėtą įgyvendinti 2007–2013 metų programavimo laikotarpio Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos biudžeto lėšomis finansuojamą

still in its early stage. The 5th level of the Lithuanian qualification framework is not filled yet – both, the vocational education schools and higher education schools are still considering it. The entries about compliance with the Lithuanian and European qualification frameworks are not made in the documents of higher education qualifications. The qualification frameworks as the tool that may facilitate transparency and mobility are still little known and used outside the educational system.

The sensitive topic of implementation of student-oriented studies was considered during the event. This problem was reviewed from two aspects: the students' attitude was presented by the President of the Lithuanian Student Association, Mr. Paulius Baltokas; and the opinion was also expressed by the author of methodical tools and textbooks, supporter of student-oriented studies and studies of exceptional quality, professor of Clemson University (USA), Linda B. Nilson. The speaker presented the model of studies to the participants, when the student may control the course of studies independently: planning, observation and evaluation. According to her, it is a multi-stage and multi-dimensional process consisting of meta-cognition, emotional and motivational control, and management of physical environment. Prof. Linda B. Nilson stated that such self-control and appropriate behaviour create presumptions of effective studying and it becomes easy for the professor to apply the elements of such a model, while the results are significant for both – effectiveness of studies and studying.

The active participation of the conference's guests, the raised questions and provoked discussions make it evident that the topic of the implementation of Bologna Process is still relevant, although analyzed more than once. When the questionnaires of event's evaluation were analyzed, it was noticed that the need for advice on implementation of critical practical tasks of the Bologna Process and examples of good practice remains. Such attitude

projektą „Studijas reglamentuojančių aprašų sistemos plėtra“ (SKAR-2) (Nr. VP1-2.2-ŠMM-01-V-01-002).

determines the topics of subsequent conferences, seminars and courses, which will be used to take into account the insights of representatives of higher education schools and other interested institutions.

The event was organized following the project “Expansion of the System of Study Regulating Descriptions (SKAR-2)” financed from the budget of the Republic of Lithuania and the European Union for the programming period of 2007-2013 that was started by the Centre for Quality Assessment in Higher Education in May 2012 (No. VP1-2.2-ŠMM-01-V-01-002).

AURELIJA VALEIKIENĖ

Studijų kokybės vertinimo centras

Centre for Quality Assessment in Higher Education